

tivního se odlišuje hněv jako výraz mravní zralosti. Zralý, kultivovaný hněv se má řídit podle určitých pravidel, které je nutno zvnitřnit, aby se staly součástí naší kulturní přirozenosti.

I. Čermák podává zasvěcený výklad o problematice sociálního učení agrese, agrese naučené pozorováním a přímou zkušeností. Pravděpodobná je jeho představa o sklonu osob s vyšší pohotovostí k agresivnímu chování vybírat si v médiích pořady s agresivním obsahem, jejichž časté sledování zpětnovazebně posiluje jejich dispozičně danou agresi. Agresi je do jisté míry možno regulovat jak na individuální, tak na společenské úrovni. Nejvíce nadějí z hlediska prevence násilí dává výchova dětí. Také promyšlená legislativa je nutným základem.

S. Hermochová – výcvik sociálních dovedností

Soňa Hermochová (nar. 1932) je v současné době členka katedry psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze⁸. Už jako asistentka na katedře psychologie FF UK (od r. 1957) se stále více věnovala praktickým aplikacím, a to ve směru tehdy u nás netradičním – aplikacím sociální psychologie. Ve druhé polovině 60. let se zasloužila o zavedení předmětu sociální psychologie do výuky, účastnila se této výuky a jejího spojení s praxí. Byla při zavádění psychologie do takových oblastí, jako je obchod, nápravná výchova a penologie, působení sociálních kurátorů, manželské a předmanželské poradenství, příprava mládeže pro manželství a rodičovství, práce s ženami, zvláště s matkami. Podstatně přispěla k rozvinutí těchto aplikací i jejich teoretických základů a k praktickému zaměření studia psychologů.

Sama uvádí, že v její profesionální orientaci hrály důležitou roli události osobního života. Vyrůstala ve smíšené německo-české rodině, což vedlo zvláště za války k řadě předsudků v sociálním okolí. Na přelomu 50. a 60. let musela překonat tragiku několika úmrtí v rodině. Kladným zážitkem

8 V letech 1991–1997 vedoucí katedry psychologie FF UK.

byla návštěva v USA v r. 1966, tedy v době bouřlivého rozvoje skupinových metod, ze které odborně čerpala. V roce 1970 byl S. Hermochové vysloven zákaz pedagogické činnosti.

Výzkumná a publikační činnost S. Hermochové byla spjata s uvedenými směry aplikací a s výzkumnými tématy katedry. Rychle bylo rozebráno šest obsáhlých a obsažných svazků jejích učebních textů z 80. a začátku 90. let, věnovaných sociálně-psychologickému výcviku. Přínosem jsou i její další publikace, zejména „Hry pro život“ (I. a II. díl, 1994).

S. Hermochová založila v Čechách hnutí **sociálně-psychologického výcviku**. Vždy, když se lidé sejdou ve skupině, dochází v této skupině k sociálnímu učení. Toto učení probíhá, i když si toho jednotlivci nejsou vůbec vědomi. Způsob učení, který je navozován využitím metod sociálně-psychologického výcviku, vyžaduje od každého, aby postupně přebíral zodpovědnost i za to, čemu se učí v sociální situaci. Každý účastník je spolutvůrcem toho, čemu se chce naučit, kdy a jak se tomu chce naučit. Ve výcviku jsou vytvořeny podmínky pro to, aby každý pracoval na základě svých vlastních potřeb a svého náhledu jak na tyto potřeby, tak na smysl a účel cvičení, která ve skupině probíhají.

V současné době se uvádí, že brzdou dostatečně účinného sociálního učení v přirozených podmínkách jsou tyto okolnosti: velmi malý počet členů rodiny, velké počty členů ostatních sociálních skupin – tříd, obytných celků atd. a skutečnost přemíry informací, vedoucí ke strachu z jejich nezvládnutí. Tento vývoj dal vznik označení současné společnosti za společnost „informační“. Obrazovka jako symbol vysílaných informací se stává zároveň symbolem odumírající komunikace doma, ve volném čase i v zaměstnání. Do popředí zájmu výcvikových programů a kurzů se dostává stále častěji požadavek naučit se komunikovat. Vznik výcvikových skupin a zavádění výcviku do reálných skupin dává perspektivu překonat rostoucí izolovanost jedince.

Sociálně-psychologický výcvik si klade především za cíl připravovat jednotlivce pro účinné fungování ve skupině. Skupiny se soustřeďují na různé modelové nebo reálné činnosti, řešení úkolů apod. Otázky skupinové dynamiky se

dostávají na pořad, jen pokud je to třeba z hlediska akceschopnosti skupiny.

Interakční hry jsou zaměřeny na ty oblasti lidského chování, které lze hrami navodit a hrově prožívat. Poskytují možnost poznat vlastní způsoby reagování a jeho vliv na druhé, vědomě prožívat různé formy komunikace, projevovat vlastní emoce a poznat své reakce na emoce druhých, být konfrontován s konflikty a rozhodováním, pozorovat chování spojené s určitými rolemi, prožít různé styly vedení a autority a naučit se s nimi přiměřeně pracovat.

Stejně jako u všech ostatních dovedností platí podle S. Hermochové i o sociálních dovednostech, že je lze rozvíjet od nejútlejšího dětství. Metoda, kterou lze rozvoj těchto dovedností podněcovat, má pro děti a mládež formu právě interakčních her.

Sociální psychologie v Čechách byla do r. 1989 vlivem vládnoucích ideologií zbržděna ve svém vývoji. Náskok světové psychologie oproti naší je značný a čeští odborníci se dostávají na světovou úroveň informovanosti v tomto oboru postupně. Sociální psychologie je v současné situaci společnosti a různých společenských jevů oborem velmi aktuálním a perspektivním. I na základě praxe s novými jevy ve společnosti se začínají objevovat originální příspěvky na úrovni srovnatelné se světem. Potřeba společnosti po sociálně-psychologickém přístupu k jejím jevům se projevuje i značným nárůstem počtu institucí, které se touto problematikou zabývají (Fakulta sociálních studií MU, Katedra psychologie a sociální práce v Ostravě, četné střední školy a bakalářská studia zaměřená na sociální problematiku, univerzity jsou akreditovány v oboru sociální psychologie).

Základní literatura

- Antons, K. (1974): *Praxis der Gruppendynamik*, Göttingen, Hogrefe, 2. vyd.
- Laucken, U. (1998): *Sozialpsychologie. Geschichte. Hauptströmungen. Tendenzen*. Oldenburg, Carl von Ossietzky Universität.
- Musil, J. V. (1996): *Úvod do sociální psychologie*. Olomouc, Vydavatelství Univerzity Palackého.